

6. Eranskinak

A1. Euskadiko Adikzioen VIII. Planaren testuinguru instituzionala eta arauemailea

Eranskin honetan, VIII. Plana kokatzen den autonomia-erkidego, estatu eta nazioarte mailako testuinguru instituzional eta arauemailearen funtsezko elementuetako batzuk nabarmentzen dira.

Euskadi mailan

Euskadiko Adikzioen VIII. Planak adikzioei eta droga-mendekotasunei aurre egiteko duela lau hamarkada hasitako ibilbidearekin jarraitzen du. Urte hauetan zehar, Eusko Jaurlaritzak, Foru-Aldundiek eta Toki-Erakundeek, beste instituzio, entitate eta erakunde batzuekin koordinatuta, adikzioen arloko plangintza eta araudia garatu dute, Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) droga-mendekotasunen edo adikzioen zazpi plan eta toki eta foru mailako ugari gauzatuz.

ARAU-TESTUINGURUA

Adikzioen eta Droga Mendekotasunen gaineko Arreta Integralari buruzko **Apirilaren 7ko 1/2016 Legeak**, VIII. Plan honen funtsezko arauak, adikzioen arloko laguntza integralean gauzatu beharreko neurriak eta ekintzak arautzen ditu, arlo hauetan: osasunaren sustapena, prebentzioa, eskaintzaren murrizketa, laguntza, gizarteratzea, prestakuntza eta ikerketa, eta erakundeen antolaketa Euskadiko adikzioen esparruan.

Osasun publikoaren ikuspegitik, eta izaera integralarekin eta diziiplina anitzekoarekin, Legea tresna baliotsua da euskal gizartearen osasunaren zaintza hobetzeko, adingabeena eta talde ahulenena batez ere, eta, norbanakoaren askatasunetik abiatuta, gizarte osasungarriagoa lortzea du helburu, denok irabazle izango garen gizartea, alegia. Gainera, arau aitzindaria da adikzioen diziiplina anitzeko eta osoko lanketari dagokionez, osasun publikoaren eta Osasunaren ikuspegiarekin Politika Guztietan.

Legeak 5 jarduketaren eremu jasotzen ditu. Osasunaren prebentzioa eta sustapena hezkuntza oinarri nagusizat hartuta lantzen da. Eskaintza murrizteko neurriak ere jasotzen dira, eta alkoholaren salmenta eta kontsumoa kontrolatzearekin, adingabeek alkohola kontsumitzea debekatzearekin eta nikotina aska dezaketen gailuen eta tabakoaren erregulazioa berdintzearekin lotutako neurriak gogortzea planteatzen da.

Askatasun pertsonalaren aitopenean sakontzen du eta kontsumitzaileen eta erabiltzaileen erantzukizunari dei egiten dio. Bereziki garrantzitsua da kontsumitzaileen eskubideak aitortzea eta betebeharrak ezartzea. Askatasun horren erakusgarri, legez erregistratutako eta irabazi-asmorik gabeko erakundeak daude, cannabisa kontsumitzen duten adinez nagusiek osatutakoak.

Legeak jokabidezko adikzioak ere jasotzen ditu, prebentzioaren, laguntzaren, gizarteratzearen eta eskaintza murriztearen ondorioetarako; zehazki, joko patologikoa eta teknologia digitalen eta horien aplikazio berrien erabileran ematen diren gehiegizko jokabideak sartzten ditu; izan ere, nazioarteko komunitateak oraindik adikzio-nahasmendu gisa aitortu ez baditu ere, sailkapen nosologikoen etorkizuneko bertsioetan sartzeko aukera dago. Jokabidezko nahasmendu horiez gain, eta zuhurtasunean oinarritutako printzipioa dela eta, osasuna eta prebentzioa sustatzeko ekimenak, gaur egun jokabidezko adikzio gisa hartzen ez diren gehiegizko beste jokabide batzuetara ere zabaltzen dira.

1/2016 Legeaz gain, Adikzioen Plan hau **Osasun Antolamenduaren Legean** oinarritzen da. Lege hori oinarritzko tresna da arlo arauemailean, ez bakarrik asistentziari dagokionean, baita, batez ere, osasunaren sustapenean eta prebentzioan ere. Azken hori 2. artikuluan ezarritakoan oinarritzen da: “Euskal botere publiko guztiei dagokie jarduera sozioekonomikoaren sektore bakoitzean osasuna sustatzeko eta indartzeko lehentasunezko eginkizuna. Eusko Jaurlaritzari dagokio osasunaren esparru instituzional hori aurkeztea Euskadin, eta egokitzen dituen neurriak hartuko ditu politika sektorial guztietan aintzat har dadin”.

ERAKUNDE-PLANGINTZAREN TESTUINGURUA

Adikzioen VIII. Plan hori Osasun Sailaren 2021-2024 Esparru estrategikoaren helburua da, eta Sailak legealdi honetarako dituen oinarri estrategikoak zehazten ditu. Era berean, Euskadiko 2030 Osasun Planean txertatuta dago. Orientazioa eta helburua partekatzen ditu plan horrekin, bai eta diseinu estrategikoan eta printzipio gidarrietan, emaitzazko helburuetan eta helburu instrumentaletan ere. Adikzioen VIII. Plana bat dator Euskadiko **osasun-sistema planifikatzeko eta programatzeko beste tresna batzuekin**, hauekin batez ere:

- Osasun Mentaleko Estrategia, Euskadiko Osasun Mentaleko Aholku Batzordea buru dela. Estrategia horren bidez, pandemiaren ostean herritarrek arlo horretan dituzten beharrei erantzuteko jarduketak bideratzen dira.
- Arreta Soziosanitarioko Euskal Kontseiluak ezarritakoa oinarri hartuta, XII. legegintzaldirako arreta soziosanitarioan jarduteko esparru estrategikoa planteatzen duen Euskadiko Arreta Soziosanitarioko 2021-2024 Estrategia.
- Tabakoaren Kerik Gabeko Euskadi Estrategia.

Gainera, eta adikzioen esparruan inplikaturako erakundeen eta eragileen aniztasuna eta heterogeneotasuna kontuan hartuta, Plana autonomia-erkidego, lurralde eta toki mailako gainerako araudi, programa eta planekin ere koordinatu behar da, horien ekintza-ardatzen artean baitaude adikzioak eta horien faktore erabakigarriak. Jarraian, adikzioen eremurako **Euskadi mailako plan eta estrategia garrantzitsuenetako batzuk** jasotzen dira, gorago aipaturako Osasun Sailaren dokumentuez gain:

- Euskadiko Segurtasun Publikoaren 2025eko Plan Orokorra.
- Euskadiko V. Gazte Plana 2022-25.
- Euskal Estrategia Euskadiko Adinekoekin 2021-2024.
- Gazte Justiziaren V. Plana, 2020-202.
- Familiei Laguntzeko Erakunde arteko IV. Plana 2018-2022.
- Gizarteratzeko V. Euskal Plana.
- Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako VII. Plana.

Bestalde, esan behar da **foru-plan estrategikoak** daudela hainbat arlotan (Berdintasuna, Gazteria eta Kirola, Gizarte Ekintza eta abar), bai eta adikzioei, kontsumo arduratsuari, ikasle kalteberei zuzendutako prebentzioari, kirolari eta gazteriarri eta abarri buruzko **udal-plan eta -programak** ere. Plan horiek guztiek bat egiten dute Adikzioen Planean.

Estatu mailan

Hauek dira Estatuan adikzioen prebentzioarekin, tratamenduarekin eta arintzearekin erlazionaturako estatu-arau nagusiak:

- 14/1985 Lege Orokorra, apirilaren 25ekoa, Osasunari buruzkoa. Arau horrek Espainiako Konstituzioaren 43. artikuluan jasotako osasuna babesteko eskubidea garatzen du.
- 28/2005 Legea, abenduaren 26koa, tabakismoaren aurkako osasun-neurriei buruzkoa eta tabako-produktuen salmenta, hornidura, kontsumoa eta publizitatea arautzen dituena.
- 28/2005 Legea azaroaren 17ko 17/2017 Errege Lege Dekretuak aldatu zuen, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2014ko apirilaren 3ko 2014/40/EB Zuzentarauaren transposizioa egiteko.
- 33/2011 Lege Orokorra, urriaren 4koa, Osasun Publikoari buruzkoa.

- 579/2017 Errege Dekretua, ekainaren 9koa, tabako-produktuen eta horiekin erlazionatutako produktuen fabrikazioari, aurkezpenari eta merkaturatzeari buruzko zenbait alderdi arautzen dituena.

1985ean Drogen Plan Nazionala sortu zenetik, hainbat plan eta estrategia izan dira. Gaur egun, hauek dira indarrean daudenak:

- Adikzioei buruzko 2017-2024 Estrategia Nazionala.
- Adikzioei buruzko 2021-2024 Ekintza Plana.

Adikzioei buruzko 2017-2024 Estrategiak arreta berezia jartzen du adikzioek eragindako kaltearen murrizketan, gizarte osasungarriagoa eta seguruagoa lortzeko.

Estrategiaren printzipio gidariak hauek dira: ekitatea, genero-ikuspegia, gardentasuna, ebidentzia zientifikoa, parte-hartzea, sektoreartekotasuna eta diziplinartekotasuna, kalitatea, eraginkortasuna eta jasangarritasuna.

Estrategiak bi helburu nagusi ditu:

- Gizarte osasungarriagoa eta informatuagoa lortzea, droga-eskaera eta, oro har, adikzioen prebalentzia murriztuz.
- Gizarte seguruagoa izatea, droga-eskaintza murriztuz eta adikzio-egoerak eragin ditzaketen jarduerak kontrolatuz.

Horrez gain, Osasun Ministerioak, administrazio publikoei eta erakundeei ikuspegi integratu, orekatu eta ebidentzian oinarritutako erreferentzia-esparru bat eskaintzeko helburua ezartzen duen **2021-2024 aldirako Adikzioen gaineko Ekintza Plana** aurkeztu du.

Nazioarte eta Europa maila

NAZIOARTEKO ESPARRUA

Nazio Batuen zenbait konbentzio (Estupefazienteei buruzko 1961eko Konbentzio Bakarra, 1972ko Protokoloak aldatua, Substantzia Sikotropikoei buruzko 1971ko Hitzarmena eta Sorgogarrien eta substantzia sikotropikoen legez kanpoko trafikoaren aurkako 1988ko Konbentzioa) dira adikzioen arloko nazioarteko esparru juridikoa ematen dutenak.

Lotesleak dira, halaber, Nazio Batuen Batzar Nagusiaren 2016ko ezohiko bilkura-aldiaren amaierako “Mundu mailako drogen arazoari eraginkortasunez heltzeko eta horri aurre egiteko gure konpromiso bateratua” dokumentua, “Drogen munduko arazoa lantzeko eta hari aurre egiteko konpromiso bateratuak azkartzeko eskualde eta nazioarte mailako neurriak indartzeari” buruzko 2019ko Ministro Adierazpena, eta Garapen Jasangarrirako 2030 Agenda.

Euskadiko Adikzioen VIII. Plana bat dator, halaber, **Europar Batasunaren eta Osasunaren Mundu Erakundearen** tabakoaren, alkoholaren eta beste droga batzuen arloko plan estrategikoen eta ekintza-planen helburuekin, bai eta Nazio Batuen **Garapen Jasangarrirako Helburuekin (GJH)** ere. Zehazki, hauek dira Adikzioen Plan honek gehien lagundu ditzakeen garapen jasangarriko helburuak (GJH):

- 3. helburua: Osasuna eta ongizatea.
- 5. helburua: Genero-berdintasuna.
- 10. helburua: Desberdintasunen murrizketa.
- 17. helburua: Helburuak lortzeko aliantzak.

EUROPAKO ESPARRUA

Europa mailan, **EBren 2021/25 Estrategiak** esparru politiko orokorra eta arlo horretako jarduketa nagusiak ezartzen ditu. Helburua “gizartearen eta pertsonen ongizatea babestea eta hobetzea eta osasun publikoa indartzea eta sustatzea da”. Horrela, drogen fenomenoaren planteamendu enpirikoa, kontrastatua, integratua, orekatua eta diziplina anitzekoa defendatzen du. Gainera, genero-berdintasunaren eta osasun-ekitatearen ikuspegia txertatzen du.

Estrategia Batasunaren Zuzenbidearen printzipioetan oinarritzen da eta haren sorrerako balioak errespetatzen ditu: giza duintasunaren errespetua, askatasuna, demokrazia, berdintasuna, elkartasuna, Zuzenbide Estatua eta giza eskubideak.

Dokumentuak 3 jarduketa-eremu proposatzen ditu:

- Drogen eskaintza murriztea: segurtasuna hobetzea.
- Drogen eskaera murriztea: prebentzio-, tratamendu- eta laguntza-zerbitzuak.
- Drogekin erlazionatutako kalteak lantzea.

Gainera, jarduketa-eremuen euskarri gisa zeharkako hiru gai planteatzen ditu:

- Nazioarteko lankidetzeta.
- Ikerketa, berrikuntza eta prospektiba.
- Koordinazioa, gobernantza eta aplikazioa.